

มาตรการคุ้มครองสิทธิของพยานในการมาให้การต่อพนักงานสอบสวน:
วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3214/2560

Legal Measures to Protect the Rights of Witnesses in the Interrogation Stage:
The Analysis of the Supreme Court Judgement No. 3214/2560

สุริยา เทอดวีระพงศ์¹ และ ณัฐพล สิทธิพราหมณ์²

Suriya Terdweerapong¹ and Natthaphon Sitthipham²

¹ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8

¹Provincini Police Tranning Center, Region 8

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Email: ¹suriya.third@gmail.com, ²natthaphon@vru.ac.th

Received May 15, 2023; **Revised** June 21, 2023; **Accepted** August 15, 2023

Abstract

The objective of this study was to examine the legal measures to protect the rights of witnesses in the interrogation stage who later become the accused under the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E. 2548 (2005). This was done by studying the analysis of Supreme Court Judgement No.3214/2560. Judgement here referred to the testimony in the investigation file as evidence in court without the case that the right to receive notification of rights of the arrested person has been performed under the Criminal Procedure Code, Section 84(2), because, according to the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E. 2548 (2005), Section 11(1), (2), the interrogation method is used with a procedural subject or a suspect, which makes the person who is summoned to be a witness in the criminal case by means of interrogation as a subject or a suspect to the inquiry official as a witness, not an arrested person. This is not enforced under the Criminal Procedure Code, Section 84, Paragraph 4, which states that the accused or arrested person has the right to be informed of their rights. As a result, such a person is not protected in regard to their human rights in the criminal justice process. The Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E.2548 (2005) and the Criminal Procedure Code

should be amended to protect the rights of witnesses in the interrogation stage who later become the accused.

Keywords: inquiry; rights of witnesses; human rights in justice system

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษามาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้มาให้การต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยานตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้ต้องหาโดยทำการศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3214/2560 ที่ได้มีคำวินิจฉัยถึงการรับฟังคำให้การในสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้โดยไม่มีกรณีที่มีการแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 (2) เนื่องจากตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 11(1) และ (2) นั้นใช้วิธีการซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย ทำให้ผู้ที่ถูกเชิญตัวมาเป็นพยานในคดีอาญานั้นโดยใช้วิธีการซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัยต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน มิใช่ในฐานะคำให้การของผู้ถูกจับ จึงไม่อยู่ในบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ ที่จะต้องดำเนินการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความคุ้มครองในด้านสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มาให้การในฐานะพยานซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้ต้องหา

คำสำคัญ: การสอบสวน; สิทธิของพยาน; สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

บทนำ

สิทธิของผู้ถูกจับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Right, 1966) ข้อ 9 ว่า “ห้ามจับกุมคุมขังบุคคลโดยพลการ ทุกคนมีสิทธิได้รับการประกันตนในขณะที่ยังหาหน้าที่เข้าจับกุมต้องแจ้งข้อหาหรือเหตุผลในขณะเข้าจับกุม ทุกคนมีสิทธิได้รับแจ้งให้มีความรู้และได้รับการไต่สวนอย่างยุติธรรม”(Kramontrakul, 2008) และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรคสองได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้ว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” (Tiamjan & Witchatham, 2017) นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 83 วรรคสอง ยังได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับในชั้นจับกุมโดยเจ้าพนักงานเป็นผู้จับว่า “ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการ

พิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ...” (The justice Group, 2021) ซึ่งจากหลักกฎหมายดังกล่าวเป็นข้อยืนยันถึงสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3214/2560 ได้มีคำวินิจฉัยถึงการรับฟังคำให้การในสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้โดยไม่มีกรณีที่มีการแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 (2) เนื่องจากตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 11(1) และ (2) นั้นใช้วิธีการซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย ให้ผู้ที่ถูกเชิญตัวมาเป็นพยานในคดีอาญานั้นถูกพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในฐานะพยาน มิใช่ในฐานะคำให้การของผู้ถูกจับ ทำให้ไม่อยู่ในบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ ซึ่งศาลฎีกาได้มองว่าในคดีนี้การสอบปากคำจำเลยทั้งสิ้นโดยผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่โดยชอบ เพราะขณะนั้นศาลฎีกามองว่า ยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะดำเนินการขอออกหมายจับจำเลยทั้งสิ้นได้เนื่องจากไม่รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ร้าย ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าการสอบปากคำจำเลยทั้งสิ้นเป็นเพียงการสอบถามเบื้องต้นในชั้นสืบสวนเท่านั้น ผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนจึงไม่จำเป็นต้องแจ้งสิทธิใดๆ ให้จำเลยทั้งสิ้นทราบก่อน ส่งผลให้บันทึกผลการดำเนินตามกรรมวิธีและบันทึกคำให้การของพยานรวมทั้งรถจักรยานยนต์และถังดับเพลิงของกลางเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยชอบ ไม่ต้องห้ามรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1 (the Supreme Court judgement No. 3214/2560) ด้วยความเคารพต่อคำวินิจฉัยของศาลฎีกาผู้เขียนเห็นว่าแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวนี้ไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้มาให้การต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน ดังเช่นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับไว้ จึงเป็นกรณีที่ผู้มาให้การต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยานตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 11(1) และ(2) ไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิตามที่เขาคควรได้รับ

เนื้อหา

พยานหลักฐาน หมายถึงสิ่งใดๆที่แสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาลได้ พยานหลักฐานอาจแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ตามรูปลักษณะหรือตามเนื้อหาสาระก็ได้ การแบ่งตามรูปลักษณะอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้”

พยานวัตถุ ได้แก่วัตถุหรือสิ่งใดที่อาจพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้โดยการตรวจดูมิใช่โดยการอ่านหรือพิจารณาจากข้อความที่บันทึกไว้ พยานวัตถุที่เป็นสังหาริมทรัพย์อาจนำมาให้ศาลตรวจดูในศาลได้ และถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ก็อาจให้ศาลไปเดินเผชิญสืบ

พยานเอกสาร หมายถึงสิ่งซึ่งบันทึกตัวอักษร ตัวเลข รูปรอยหรือเครื่องหมายซึ่งสามารถแสดงข้อความหรือความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งให้ศาลตรวจดูได้ สิ่งนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ และจะบันทึกไว้โดยวิธีเขียนด้วยมือ พิมพ์ ถัก ร้อยหรือวิธีใดก็ได้ ถ้าสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ซึ่งปกติก็มักจะเป็นการบันทึกข้อความด้วยตัวอักษรไว้บนแผ่นกระดาษซึ่งสามารถสื่อความหมายหรือแสดงข้อเท็จจริงบางอย่างได้ แต่อาจบันทึกไว้ในวัสดุอื่นนอกจากกระดาษ เช่นบันทึกไว้ในผ้า กระดาน แผ่นโลหะ เป็นต้น (Rattanakorn, 2022)

พยานบุคคล (Witness) คือบุคคลธรรมดาที่ให้การเป็นพยานต่อศาล อันเป็นถ้อยคำของบุคคลที่มาเบิกความต่อศาลและศาลจดบันทึกไว้ในสำนวนความของศาล ดังนั้นแม้ศาลจะบันทึกคำเบิกความของบุคคลลงในเอกสาร

ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานเอกสาร แต่ถือเป็นพยานบุคคล (Suppakarn, 2022) พยานบุคคลนั้นเป็นพยานชนิดที่สำคัญและใช้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาแล้วอาจกล่าวได้ว่า โดยอาศัยคำพยานบุคคลเป็นเบื้องต้นจึงได้มีการจับคดีขึ้นว่ากล่าว คือนับตั้งแต่ชั้นสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อค้นหาหลักฐานประกอบคดี ในขั้นนี้เจ้าพนักงานย่อมทำการสอบถามปากคำซึ่งสามารถจะให้อภัยคำเป็นประโยชน์ต่อคดีได้ เมื่อคดีขึ้นมาสู่ศาลในชั้นพิจารณาการที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดก็ต้องอาศัยพยานบุคคลเป็นสำคัญ (Duplatre & Lulitanon, 2018)

การรับฟังคำให้การของผู้ต้องหาหรือพยาน

ศาสตราจารย์พิเศษ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (Wannasang, 2022) กล่าวว่า การรับฟังคำให้การของผู้ต้องหาหรือพยานที่ให้การต่อเจ้าหน้าที่และศาลในประเทศที่มีระบบกฎหมาย Common law มีหลักการคำรับสารภาพที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(1) หลักสิทธิของผู้ต้องหาหรือพยานที่จะปฏิเสธไม่ให้การที่เป็นปฏิบัติแก่ตนเอง (The privilege against self-incrimination)

(2) หลักการห้ามมิให้รับฟังคำรับสารภาพที่ไม่ได้เป็นไปโดยความสมัครใจของผู้รับสารภาพ (Involuntariness)

เอกสิทธิ์ของพยานในคดีอาญาที่ไม่ต้องตอบคำถามซึ่งอาจทำให้ตนถูกกล่าวหาในคดีอาญา หรือ privilege against self-incrimination เป็นคำที่นำมาจากรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 5 (The Fifth Amendment) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า No person...shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself เอกสิทธิ์นี้สืบทอดมาจากภาษาละตินที่ว่า Nemo tenetur prodere seipsum ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า No one is bound to betray himself หมายความว่าบุคคลไม่อาจถูกบังคับให้เป็นปฏิบัติต่อตนเอง (Vachanasvasti, 2004) เกิดขึ้นจากการต่อต้านวิธีพิจารณาในสมัยโบราณที่ใช้การทรมานผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้รับสารภาพหรือให้การปรีชาตนเอง จนกลายเป็นสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน และถือว่าเป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในระดับสากลนั้นสิทธิที่จะไม่ให้การปรีชาตนเองหรือไม่ถูกบังคับให้สารภาพผิด เป็นสิทธิมนุษยชนสากลที่ได้รับการรับรองในกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Right, 1966) ข้อ 14 ข้อย่อยที่ 3 (ข) (Suriya, 2022) และได้การนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ในส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นั้นได้มีการบัญญัติหลักการนี้ไว้ในมาตรา 29 วรรคสี่ ว่า ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิบัติต่อตนเองมิได้ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 บัญญัติให้สิทธิพยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้นให้ศาลเตือนพยาน เอกสิทธิ์นี้เป็นเรื่องเฉพาะตัวของพยานแต่ละคนเมื่อถูกถามด้วยคำถามที่พยานเห็นว่า ถ้าตอบคำถามนั้นอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา พยานก็ต้องอ้างเอกสิทธิ์นั้นเพื่อที่ตนไม่ต้องตอบคำถาม หากพยานตอบคำถามไปโดยไม่อ้างเอกสิทธิ์ก็ต้องถือว่าพยานสละเอกสิทธิ์นั้น ซึ่งเอกสิทธิ์ของพยานในคดีอาญาที่ไม่ต้องตอบคำถามซึ่งอาจทำให้ตนต้องถูกกล่าวหาในคดีอาญา(privilege against self-incrimination) ได้ขยายไปเป็นสิทธิของจำเลยที่จะไม่พูด (right to silence) ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/4(1) ในชั้นสอบสวนว่า “ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้” และมาตรา 172 วรรคสองในชั้นพิจารณาว่า “ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป” (Rattanakorn, 2022)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีคำตัดสินของศาลฎีกาไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1966 ในคดี Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436(1966) ว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 5 (The Fifth Amendment) ที่บัญญัติว่า No person...shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself นั้นมีผลก่อนทำการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ ดังนี้

- (1) ผู้ต้องหาสิทธิไม่ให้การใดๆ เลยก็ได้ (He has the right to the remain silent)
- (2) สิ่งที่คุณพูดอาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันเขาในชั้นพิจารณาได้ (Anything he says can be used against him at trail)
- (3) ผู้ต้องหาสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ (He has the right to the assistance of lawyer); และ
- (4) หากผู้ต้องหาไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง รัฐจะจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา (If he cannot afford a lawyer, the government will provide him with one)

ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาในคดี Miranda ได้วินิจฉัยด้วยว่า หากไม่มีคำเตือนดังกล่าวอย่างครบถ้วน ถ้อยคำของผู้ต้องหาไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันผู้ต้องหาซึ่งตกเป็นจำเลยในภายหลังในการพิจารณาคดีได้ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. เกียรติขจร วาจนสวัสดิ์ ได้ให้ข้อสังเกตว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลฎีกาได้มีการตีความว่า นอกจากมีการให้สิทธิแล้วยังจะต้องรวมถึง (1) การแจ้งให้ทราบถึงสิทธิ (2) การมีผู้พิทักษ์สิทธิ (3) การแจ้งให้ทราบถึงผู้พิทักษ์สิทธิ (4) ความเสมอภาคกันในการมีผู้พิทักษ์สิทธิ และ(5) สภาพบังคับในกรณีที่ฝ่าฝืน ข้อ (1) (2) (3) และ (4) โดยหากไม่มีการเตือนหรือเตือนไม่ครบถ้วน คำให้การของผู้ต้องหาจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานอันผู้ต้องหาที่ตกเป็นจำเลยในการพิจารณาคดีไม่ได้ แม้ว่าจะเป็นคำให้การโดยสมัครใจก็ตาม (Vachanasvasti, 2004) ต่อมาได้ขยายเอกลิทธินี้ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยถือว่าคำให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาเป็นการปรักปรำตนเอง ถ้าคำรับสารภาพนั้นมิได้เกิดขึ้นในความสมัครใจของผู้ต้องหาอย่างแท้จริง แต่เกิดจากการหลอกลวงหรือได้มาโดยวิธีการอันมิชอบประการอื่น จะใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลไม่ได้ และพยานหลักฐานซึ่งเป็นปรักปรำต่อจำเลย ถ้าได้มาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ถือว่าเป็น “ผลไม่เป็นพิษ” (fruit doctrine) ศาลไม่รับฟังเช่นกัน (Rattanakorn, 2022)

การใช้หลักผลไม่พิษของต้นไม้มพิษของกฎหมายเยอรมัน ศาสตราจารย์พิเศษปัญญา เห็นว่า หากเป็นกรณีเจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่โดยตรงมากระทำการไม่ชอบจะใช้หลักผลไม่พิษของต้นไม้มพิษอย่างเคร่งครัด แต่หากเป็นการกระทำของเอกชนจะต้องพิจารณาถึงความรุนแรงประกอบด้วย (Choosang, 2016)

ในกรณีของประเทศสหราชอาณาจักร(UK) พยานไม่ว่าจะเป็นคู่ความหรือไม่ จะไม่ถูกบังคับให้ตอบคำถามหรือเสนอพยานเอกสารซึ่งอาจทำให้ตัวพยานหรือคู่สมรสถูกกล่าวหาในคดีอาญาถูกปรับหรือถูกยึดทรัพย์ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (Rattanakorn, 2022)

จะเห็นได้ว่าเอกลิทธิของพยานในคดีอาญาที่ไม่ต้องตอบคำถามซึ่งอาจทำให้ตนถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้น มีการบัญญัติหลักการไว้ในระดับสากลรวมถึงประเทศต่างๆ และในประเทศไทยอย่างชัดแจ้งไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรคส.และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 134/4 มาตรา 135 มาตรา 172 วรคสองและมาตรา 234

สิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวในสถานการณ์ฉุกเฉินในต่างประเทศ

ในกฎหมายต่างประเทศหากเป็นช่วงเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องหาที่ยังคงมีอยู่ดังเช่นการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์ปกติจะเห็นได้จากตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวในสถานการณ์ฉุกเฉินในต่างประเทศ

ประเทศ	สิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวในสถานการณ์ฉุกเฉิน
ฝรั่งเศส	สิทธิของผู้ถูกควบคุมตัว(Droit du garde a vue) ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1. สิทธิในการแจ้งให้ทราบถึงข้อกล่าวหาถึงการกระทำความผิดให้ผู้นั้นทราบ 2. สิทธิในการแจ้งไปยังญาติหรือผู้ใกล้ชิดโดยตรง รวมถึงนายจ้างหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ 3. สิทธิในการตรวจร่างกายจากแพทย์อันเป็นการประกันว่าจะไม่ถูกทำร้ายร่างกายจากการถูกควบคุมตัว 4. สิทธิในการประกันตัว 5. สิทธิในการมีทนายเพื่อช่วยเหลือทางกฎหมาย
สหรัฐอเมริกา	สิทธิของบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องหาในสถานการณ์ฉุกเฉินตามรัฐบัญญัติคุมขังบุคคลในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2493 (Emergency Detention Act 1950) 1. เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับกุม 2. เมื่อควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว ต้องรายงานต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อได้ส่วนแบ่งต้นภายใน 48 ชั่วโมง โดยปกติรัฐมนตรีจะสั่งการตามรายงานของคณะเจ้าหน้าที่ได้ส่วนแบ่งต้น 3. เมื่อรัฐมนตรีสั่งการแล้ว ผู้ต้องหาอาจร้องขอต่อคณะกรรมการควบคุมผู้ต้องหาได้ และเมื่อคณะกรรมการควบคุมผู้ต้องหาสั่งประการใด ผู้ต้องหาอาจร้องขอต่อศาลยุติธรรมได้อีกครั้งหนึ่ง(ซึ่งเป็นศาลยุติธรรมที่มีอยู่แล้วในสถานการณ์ปกติไม่ใช่ศาลที่ตั้งขึ้นพิเศษ) 4. หากความปรากฏแก่รัฐมนตรีในภายหลัง รัฐมนตรีจะออกคำสั่งปล่อยหรือลดความเข้มงวดในการควบคุมได้
ประเทศสหราชอาณาจักร(UK)	สิทธิของบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องหาในสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติการก่อการร้าย พ.ศ.2543 (The Terrorism Act 2000) โดยจะต้องได้รับการแจ้งสิทธิดังกล่าวในทันทีที่ทำได้ 1. สิทธิที่จะแจ้งให้เพื่อนหรือญาติหรือบุคคลอื่นใดที่ถูกควบคุมตัวรู้จักหรือมีส่วนได้เสียต่อการเลี้ยงชีพของเขาทราบว่าเขาถูกควบคุมตัว และทราบว่าเขาถูกควบคุมตัวอยู่ที่ใด 2. สิทธิที่จะปรึกษาทนายความ 3. สิทธิที่จะได้รับแจ้งคำขอหมายว่ามีการขอขยายระยะเวลาควบคุมตัว และมีสิทธิจะแต่งตั้งตัวแทนเพื่อไปศาล

From: Na Nakhon et al. (2009 As cited in Sitthiphram, 2015)

จากหลักการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดระดับสากลที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศ หรือกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสหราชอาณาจักร(UK)นั้น เห็นได้ว่าล้วนแต่ปรากฏบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้ที่ถูกควบคุมตัวในฐานะผู้ต้องหาแม้จะเป็นช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม แต่ในส่วนของการพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 11(1) และ(2) ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษที่ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินของไทยกลับมิได้มีการบัญญัติถึงสิทธิของผู้ที่ถูกเชิญตัวมาให้ถ้อยคำซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย ซึ่งเมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3214/2560 วินิจฉัยว่า สามารถรับฟังคำให้การในสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้แม้ไม่มีการแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 (2) ก็ตาม ดังนั้นคำวินิจฉัยนี้จึงเป็นการยืนยันถึงการจำกัดสิทธิของผู้ที่

ถูกเชิญตัวมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบพยานหลักฐาน ซึ่งอาจถูกแจ้งข้อกล่าวหาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมสากลและตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สรุป

การที่ศาลฎีกาได้มีแนวการวินิจฉัยซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3214/2560 ว่าสามารถรับฟังคำให้การในสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้แม้ไม่มีกรณีที่มีการแจ้งสิทธิของผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 (2) เนื่องจากตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11(1) และ(2) นั้น กำหนดวิธีการซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัย ให้ผู้ที่ถูกเชิญตัวมาเป็นพยานในคดีอาญานั้นถูกใช้วิธีการซักถามในฐานะผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือผู้ต้องสงสัยต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน มิใช่ในฐานะคำให้การของผู้ถูกจับ จึงไม่อยู่ในบังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ ซึ่งศาลฎีกาได้ให้คำวินิจฉัยว่า การสอบปากคำจำเลยทั้งสี่โดยผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนก็เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่โดยชอบ เพราะขณะนั้นยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะดำเนินการขออนุญาตจับจำเลยทั้งสี่ได้ เนื่องจากไม่รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ร้าย การสอบปากคำจำเลยทั้งสี่จึงเป็นเพียงการสอบถามเบื้องต้นในชั้นสืบสวนเท่านั้น ผู้ดำเนินกรรมวิธีและพนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องแจ้งสิทธิใดๆ ให้จำเลยทั้งสี่ทราบก่อน ดังนั้นบันทึกผลการดำเนินตามกรรมวิธีและบันทึกคำให้การของพยานรวมทั้งรจกยานยนต์และถังดับเพลิงของกลาง จึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยชอบ ไม่ต้องห้ามรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 และมาตรา 226/1 ด้วยความเคารพต่อคำวินิจฉัยดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าการตีความว่าผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีหรือ ผู้ต้องสงสัยตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวถูกซักถามในฐานะพยาน มิใช่ในฐานะคำให้การของผู้ถูกจับ จึงไม่อยู่ในบังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ ย่อมขัดกับเอกสิทธิ์ของพยานในคดีอาญาที่ไม่ต้องตอบคำถามซึ่งอาจทำให้ตนถูกกล่าวหาในคดีอาญา และยังเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลดังกล่าวที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองไว้ตามมาตรา 84 วรรคสี่ เนื่องจากยังมีได้แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความตามมาตรา 84 วรรคหนึ่งในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับให้ผู้ถูกจับทราบ ซึ่งผู้ที่ถูกจับส่วนใหญ่นั้นไม่มีความรู้กฎหมาย จึงไม่รู้ตัวว่ามีสิทธิดังกล่าวที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกจับอันเจ้าพนักงานมีหน้าที่จะต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบ ซึ่งหากไม่ได้แจ้งกฎหมายได้บัญญัติถึงกรณีไว้โดยเฉพาะโดยทางพยานหลักฐานถือได้ว่าเจ้าพนักงานทำผิด ดังนั้นถ้าเกิดคำให้การอะไรขึ้น ถ้อยคำอะไรที่จะใช้เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับคนนี้ในภายหลัง คำให้การหรือถ้อยคำเหล่านั้นต้องห้ามรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ประกอบมาตรา 84 วรรคท้าย (Phakdithanakul, 2022) ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้มาให้การต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยานตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นผู้ต้องหา

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 11 (1) และ (2) โดยมาตรา 11(1) จากเนื้อหาเดิมที่ว่า “ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุน การกระทำเช่นนั้น หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อ ป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความ ร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง” ควรแก้ไขเป็นคำว่า “ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุม ตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำ เช่นนั้น หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคล นั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกิดเหตุร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับ เหตุการณ์ร้ายแรง โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ได้รับสิทธิและการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทุก ประการ”

บทบัญญัติมาตรา 11(2) จากเนื้อหาเดิมที่ว่า “ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกบุคคลใด มารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือ” ควรแก้ไขเป็นคำว่า “ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียก ให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้อยู่คำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดๆที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ฉุกเฉิน โดยในการออกคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้การในฐานะพยานหากต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่ามี พยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องหาหรือบุคคลนั้นรับสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิด ให้ถือว่าบุคคล ดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ได้รับสิทธิและการแจ้งสิทธิ ของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทุกประการจากพนักงานเจ้าหน้าที่”

2. ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(2) จาก เนื้อหาเดิมที่ว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล แก้ไขเป็นคำ ว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล รวมตลอดถึง บุคคล ผู้มารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้อยู่คำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดๆที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ฉุกเฉินและต่อมามีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด

References

- Choosang, Y. (2016). *Principles of Hearing of Evidence Occurred or Acquired Wrongfully: A Comparative Study of Evidence Acquired by Private Entities and That Acquired by Government Officials*[Master's thesis, Thammasat University].
- Duplatre, L., & Lulitanon, W. (2018). *The Law of Evidence and Psychology*. Winyuchon.
- Kramontrakul, K. (2008). *Guidelines for Building Peace in Three Border Provinces from the Perspective of Those Affected by the Violence*. Office of the National Human Rights Commission of Thailand.

- Na Nakhon, K., et al. (2009). *State Powers to Detain Persons under Special Laws*. Faculty of Law, Thammasat University.
- Phakdithanakul, J. (2022). *The Law of Evidence* (16th ed.). Institute of Legal Education Thai Bar Association.
- Rattanakorn, S. (2022). *An Explanation of the Law of Evidence* (13th ed.). Winyuchon.
- Sitthipham, N. (2015). *Law Enforcement and Human Rights Violations in Three Southern Border Provinces of Thailand*[Master's thesis, Assumption University].
- Suppakarn, S. K. (2022). *Principles and Judgements: The Law of Evidence in Civil/Criminal Cases* (3rd ed.). Amarin.
- Suriya, N. (2022). Declaration of Human Rights. In *The Book of Remembrance of Assoc. Prof. Nophanidhi Suriya*. (pp.134–148). Duantula.
- The Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). (2017, April 6). *The Royal Thai Government Gazette*. Book No.134. Part 40A. pp 12.
- The Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2548 (2005). (2005, July 16). *The Royal Thai Government Gazette*. Book No.122. Part 58A. pp 1.
- The Supreme Court Judgement No.3214/2560. (2022, December 10).
<https://deka.in.th/view-611815.html>
- The Justice Group. (2021). *The Code of Criminal Procedure and the Constitution of the Court of Justice, the Latest Revision 2021*. Pim Aksorn.
- Tiamjan, B., & Witchatham, B. (2017). *The Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 with Topics in All Sections, Complete edition*. Inspal.
- Vachanasvasti, K. (2004). Rights of the Accused not to Self-incriminate. *Journal of Law*, 34(2), 3–13.
- Wannasang, P. (2022, December 10). *Unit 12 Listening to Evidence in Criminal Cases*.
<https://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-12.pdf>